

Seppo Rytkönen 1940–2004

■ Joensuun yliopiston yleisen historian emeritusprofessori Seppo Rytkönen kuoli 6. maaliskuuta 2004. Lappeenrannassa 6.6.1940 syntynyt Rytkönen oli kuollessaan 63-vuotias.

Rytkönen kirjoitti ylioppilaaksi Lappeenrannan lyseosta 1959. Filosofian kandidaatin tutkinnon hän suoritti Turun yliopistossa 1963 ja valmistui filosofian lisensiaatiksi 1965. Filosofian tohtoriksi hän väitteli Turun yliopistossa 1968 ollen tuolloin ainoastaan 28-vuotias.

Tutkijana Rytkösen mielenkiinto kohdentui ensimmäiseksi historiografiaan. Barthold Georg Niebuhria käsittelevässä väitöskirjassaan *Barthold Georg Niebuhr als Politiker und Historiker. Zeitgeschehen und Zeitgeist in den geschichtlichen Beurteilungen von B.G. Niebuhr* (1968) Rytkönen tarkastelee, kuinka Niebuhrin oman ajan poliittiset käsitykset heijastuivat hänen tulkintoihinsa menneisyydestä sekä pohtii, miten Niebuhr hyödynsi anti-

kin historian tuntemustaan toimiessaan poliitikkona ja diplomaattina. Rytkösen väitöskirja lukeutuu kansainvälisesti edelleen alansa merkkiteoksiin. Väitöskirjansa jälkeen Rytkönen suuntautui saksalaisen varhaissozialismin tutkimukseen. Lähinnä poliittista aatehistoriaa edustavassa toisessa monografiassaan *Der Deutsche Frühsozialismus* (1979) Rytkönen lähestyi kahta varhaissozialistista liikettä – käsityöläiskommunismia ja ”todellista sosialismia” – niiden yhteiskunnallisesta kasvupohjasta ja aatteellisesta sisällöstä käsin. Rytkösen myöhempien tutkimusavausten valossa hänen merkittävimmät henkilökohtaiset tutkimukselliset ansionsa liittyvät juuri historiografiaan ja poliittiseen aatehistoriaan. Nämä alat olivat vahvasti esillä myös hänen opetustyössään.

Saksassa 1960-luvun alussa viettämiensä tutkijavuosien jälkeen Rytkösen ura yliopiston opettajana käynnistyi Turun yliopiston historian laitoksella, missä hän toimi assistenttina ja lehtorina vuosina 1966–69. Turun yliopiston dosentiksi hänet nimitettiin pian väittelyn jälkeen vuonna 1969, ja vuotta myöhemmin hänet nimitettiin Oulun yliopiston yleisen historian apulaisprofessorin virkaan. Rytkönen jatkoi aktiivisesti henkilökohtaista tutkimustyötään toimimalla mm. Suomen Akatemian varttuneena tieteenharjoittajana vuoden 1973.

Siirtyminen historian, erityisesti yleisen historian professorin viran hoitajaksi Joensuun korkeakouluun syksyllä 1975 ja nimittäminen yleisen historian apulaisprofessorin virkaan

seuraavana vuonna merkitsivät uuden kauden käynnistymistä Rytkösen tutkijan ja opettajan uralla. Joensuun korkeakoulussa Rytkönen sai johdettavakseen historian laitoksen ja vastuun sen kehittamisestä, kun historian professorin virkaan nimitetty professori Heikki Kirkinen toimi korkeakoulun rehtorina aina vuoteen 1981 saakka. Suunnitellessaan nuoren historian laitoksen tutkimusstrategiaa Rytkönen irrottautui ennakkoluulottomasti yleisen historian tutkimuksen valtavirrasta. Perinteisten diplomatian historian ja aatehistorian sekä Joensuulle omaleimaisen Karjalan ja Itä-Euroopan historian rinnalla Rytkönen lähti määrätietoisesti raivaamaan tietä Afrikan historian tutkimuksen käynnistämiseksi Joensuussa. Kansainvälisestikin Afrikan historian tutkimus oli vasta saavuttamassa murosian.

Suuntautuminen Afrikan historiaan vaati poikkeuksellisen suurta panostusta. Ensinnäkin puuttui kotimainen tutkimustraditio eikä Suomessa ollut saatavilla Suomen Lähetysseuran tuottaman aineiston lisäksi merkittäviä muita historiantutkimuksen tarpeisiin soveltuvia lähdeaineistojakaan. Ensivaiheessa Joensuuhun hankittiin brittiläisen siirtomaahallinnon ja brittiläisten lähetysseurojen tuottamia aineistoja, jotka loivat erinomaisen pohjan tutkimukselle ja ovat edelleen niin joensuulaisten kuin muiden suomalaisten Afrikan tutkijoiden ahkerassa käytössä.

Saatuun Itä-Afrikan historian tutkimuksen hyvään alkuun Rytkösen huomio kohdentui vapaustaistelua käyvän

Namibian historiaan. Vuonna 1984 Suomen Akatemia myönsi rahoituksen Rytkösen johtamalle *Kulttuurin ja yhteiskunnan muutos Ambomaalla 1870–1915*-tutkimushankkeelle, jonka tuloksena valmistui kolme väitöskirjaa, yksi lisen-siaatintutkielma ja yli 20 pro gradu -tutkielmaa. Hanke edisti merkittäväällä tavalla suomalaisen Afrikan historian tutkimuksen kansainvälistymistä. Kansainvälisen tiedeyhteisön käyttämällä kielillä laadittujen kirjallisten lähteiden niukkuuden vuoksi maailmanlaajuisen huomion kohteena olleen Pohjois-Namibian historiasta oli tarjolla niukasti relevanttia tutkimusta. Vuodesta 1870 alueella toimineen Suomen Lähetysseuran aineistot tarjosivat suomalaisille etulyöntiaseman Pohjois-Namibian historian tutkimukseen. Lukuun ottamatta 1890-luvun alusta lähtien alueella toimineita saksalaisia lähetystyöntekijöitä, eurooppalaisten vierailut nykyisen Namibian pohjoisosiin rajoittuivat aina 1920-luvun alkuun saakka satunnaisiin käynteihin.

Afrikan historian tutkimuksen kehittämisessä Seppo Rytkönen ansioitui toimimalla tutkimushankkeiden johtajana ja tutkimusten ohjaajana. Henkilökohtaisesti hän oli paneutunut Namibian maatalouden tutkimukseen, muttei ehtinyt saamaan käsikirjoitustaan viimeistellyksi elinaikanaan. Vuosi 1989 oli Rytköselle henkilökohtainen merkkipaalu Afrikan tutkimuksen saralla. Hän julkaisi tuolloin yhdessä Olli Kaikkosen ja Seppo Sivosen kanssa ensimmäisen suomalaisten kirjoittaman Afrikan historian yleisesityksen (*Afrikan*

historia). Hänellä oli suunnitelmassa laatia vielä erillinen itsenäisen Afrikan historiaa käsittelevä teos. Rytkönen oli näkyvästi mukana Joensuun ja vuonna 1992 perustetun Namibian yliopiston välisen yhteistyön kehittämisessä, mitä kuvastaa Namibian yliopiston ensimmäisen rehtorin, historian professori Peter H. Katjavivin vihkiminen Joensuun yliopiston kunniaohtoriksi vuonna 1999.

Erinomaista silmää uusien nousevien tutkimusalueiden ”löytämisessä” Rytkönen osoitti käynnistämällä 1990-luvun alkupuolella Itämeren alueeseen ja erityisesti Baltian maiden historiaan kohdentuvan tutkimusohjelman. Panostus ehti tuottamaan hänen elinäkanaan kaksi väitöskirjaa ja lukuisia pro gradu -tutkielmaa. Rytkönen osallistui niin ikään aktiivisesti suomalaisten ja saksalaisten historiantutkijoiden vuosittain järjestämiin yhteisiin tapaamisiin.

Rytkönen kunnostautui myös Joensuun korkeakoulun/yliopiston erinäisissä hallinto-tehtävissä. Historian laitoksen johtajana hän toimi useaan otteeseen. Hänen viimeinen laitosjohtajakautensa päättyi vuonna 1998. Joensuun korkeakoulun valtuuston ja hallituksen jäsen hän oli vuosina 1975–76.

Suomen Historiallisen Seuran tutkijajäseneksi Rytkönen kutsuttiin vuonna 1973. Rytkönen osallistui aktiivisesti Turun Historiallisen Yhdistyksen ja Pohjois-Karjalan Historiallisen Yhdistyksen toimintaan. Sotilasarvoltaan Rytkönen oli yli-luutnantti.

Seppo Rytkönen jäi yksilöl-

liselle varhaiseläkkeelle Joensuun yliopiston yleisen historian professorin virasta keväällä 1999.

Harri Siiskonen